

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Надважливу роль у розвитку економіки України відіграє сьогодні саме підприємництво, яке формує важливі складові ринкової економіки та здатне вирішувати як економічні, так соціальні проблеми. Функціонування та розвиток підприємництва в Україні завжди відбувалися у складних соціально- економічних умовах. Події сьогодення не є винятком: економічна криза, поширення респіраторної хвороби COVID-19, запровадження обмежувальних карантинних заходів, повномасштабне вторгнення в Україну, запровадження воєнного стану – усе це призвело до значних негативних наслідків для бізнесу, часткового або повного зупинення функціонування підприємств.

Перемогти у війні буде важко без функціонування бізнесу, який дозволяє українцям забезпечувати себе та підтримувати Збройні сили. За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд. грн. І це без втрат від руйнувань. МВФ оцінює втрати України через військове вторгнення російських окупантів у 35% ВВП [1].

За перший місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та довгострокові наслідки оцінити важко, адже бойові дії на території країни тривають. Чимало підприємств опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або припинити роботу. Однак навіть ті бізнеси, які відносно далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та через нестачу сировини. Як свідчить опитування ЄБА, лише 17% компаній

працюють у повному обсязі, а кожна третя не працює. Третина підприємців планує відновити діяльність.

За даними дослідження 48% підприємств малого та середнього бізнесу не можуть перевезти виробництво, 31% не встигли це зробити, близько 12% здійснили часткову релокацію бізнесу або в процесі переїзду [2] (рис.1).

Рис.1. Чи відбулася релокація бізнесу?

Опитано 245 підприємств малого та середнього бізнесу, 11-13 березня 2022 року, уся Україна

*Джерело: складено авторкою самостійно на основі [2].

Навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки та давати країні ресурс для продовження оборони.

Проаналізуємо у якому стані зараз українське підприємництво. ІТ-галузь очікувано виявилася найбільш стійкою. Карантин добре підготував компанії до найгіршого випробування – війни. Майже всі її учасники (92%) мали чіткі плани дій на випадок форс-мажорних обставин [2]. Чи не в найгірших умовах опинилися аграрні підприємства. Їх бізнес прив'язаний до конкретної території, а роботи в полі чи на фермі не можна відкласти на невизначений термін або перенести. Аграрії страждають від дефіциту робочої сили, пального, добрив та оборотних коштів. Чимало працівників

фермерських господарств мобілізовані або пішли в тероборону. Значну частину пального країна імпортувала з Росії та Білорусі. Ці поставки зупинилися після перших ракетних обстрілів українських міст з цих країн. Крім того окупанти заблокували морський шлях, який міг легко компенсувати нестачу пального.

Логістичний ринок зазнав значних втрат, бо чимало територій були відрізані від сполучення. Так, у компанії «Нова пошта» за перший тиждень війни обсяги доставки впали на 95% (з 1 млн. до 50 тис. посилок на день). Ринок страхування переживає нелегкі часи. На ринку лише 5% компаній, які працюють без проблем. Це ті, у кого офіси лише на заході України. Майже 60% компаній не зважаючи на проблеми та збої в роботі, продовжують працювати. Третина компаній може працювати частково. 10% компаній не можуть продовжувати діяльність. Проблема нестачі персоналу актуальна і для галузей, які забезпечують населення товарами першої необхідності – ліками та продуктами. Так, аптечні мережі радо приймають на роботу студентів за фахом та інших спеціалістів, кваліфікація яких дотична до фармацевтики [3].

Однак, навіть за найоптимістичнішими оцінками, цьогоріч національний ВВП України скоротиться на 25–35%. Україна і українці недоотримають (спрощено) від 1,3 до 1,9 трлн. грн. – куди більше, ніж річний довоєнний державний бюджет, а при падінні на 45% – як, наприклад, прогнозують у Світовому банку, – до 2,4 трлн. грн. [4].

Дослідження Американської торгової палати проведене у квітні 2022 р. підтвердило, що в Україні повністю працювали 41 % бізнесів, в той час як 50 % суб'єктів господарювання продовжували працювати в умовах обмежень. Однак, і ця оцінка не є повною, так як проведена в межах суб'єктів торгової палати. Зокрема, лише 29 % суб'єктів-членів Американської торгової палати здійснили внутрішню релокацію, а 19 % – закордон [5]. На час дослідження державною програмою релокації з місць

бойових дій скористалися 500 господарських суб'єктів і це лише половина з бажаючих. Позитивним моментом є те, що понад половина з релокованих підприємств (понад 300) уже налагодили роботу.

Українське підприємництво наразі висловлює стриманий оптимізм щодо прогнозів відновлення своєї комерційної діяльності. Кожна п'ята компанія з тих, хто зараз не працює, може відновити свою комерційну діяльність у найближчі два місяці. Ще 10% компаній планують повернутися до роботи протягом півроку. Звісно, казати про повноцінне відновлення роботи українського бізнесу поки що не доводиться. Війна створила чимало проблем навіть для підприємців, які провадять діяльність в умовно безпечних регіонах. Відтік персоналу, проблеми з доставкою товарів, значне підвищення цін, від'їзд більшості клієнтів та зниження платоспроможності тих, хто лишився – це не повний перелік сучасних викликів для підприємництва в Україні.

Підприємництво – основа міцної економіки і вже зараз українські компанії розглядають післявоєнне відновлення та оцінюють можливі перспективи своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Порятунок економіки: вчимося господарювати в умовах війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>. – 21.04.2022 (дата звернення: 19.05.2022 р.)
2. Як ІТ-спільнота ЕВА допомагає країні під час війни URL: <https://eba.com.ua/yak-it-spilnota-eva-dopomagaye-krayini-pid-chas-vijny-2/> (дата звернення: 19.05.2022 р.)
3. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications /2022/03/23/ 684549/. 23.03.2022> (дата звернення: 19.05.2022 р.)
4. Жирій К. Ми повернулися: як український бізнес відновлює роботу під час війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/mi-povernulisya-yak-ukrajinskiy-biznes-vidnov-lyuye-robotu-pid-chas-viyini-novini-ukrajina-11824872.html> – 13.05.2022 (дата звернення 19.05.2022 р.)
5. Американська торгівельна палата. URL: <https://chamber.ua/ua/news/rezultaty-ostannoho-opytuvannia-palaty-87-kompaniy-chleniv-hotovi-aktyvno-doluchatysia-do-vidbudovy-ekonomiky-ukrainy-pislia-viyny/> (дата звернення: 19.05.2022 р.)